

Recursos governatius. Doctrina de la Direcció General de Dret, Entitats Jurídiques i Mediació (octubre 2022-febrer 2023)

Comentaris a les Resolucions de la Direcció General de Dret, Entitats Jurídiques i Mediació JUS/3256/2022, de 19 d'octubre, JUS/432/2013, de 7 de febrer, i JUS/592/2023 i JUS/593/2023, de 20 de febrer

Sumari

-

Comentaris a les Resolucions de la Direcció General de Dret, Entitats Jurídiques i Mediació JUS/3256/2022 (l'abast de les normes interpretatives de la voluntat del causant: la crida al fills), JUS/432/2023 (parella estable: divisió de cosa comuna en conveni regulador), JUS/592/2023 (autorització alternativa per a la repudiació d'herència per part de menors d'edat i conflicte d'interessos) i JUS/593/2023 (parella estable: divisió de cosa comuna en transacció judicial).

Abstract

-

Comments on the Decisions of the Catalan Directorate General of Law, Legal Entities and Mediation JUS/3256/2022 (scope of provisions on the interpretation of wills: designation of children), JUS/432/2023 (cohabitants: partition of property by means of an agreement upon breakdown), JUS/592/2023 (disclaimer of an inheritance by minors: conflict of interests with relatives who consent in lieu of the court) and JUS/593/2023 (cohabitants: partition of property by means of a court settlement).

Title: *Comments on the Decisions of the Catalan Directorate General of Law, Legal Entities and Mediation (October 2022-February 2023)*

-

Paraules clau: Dret civil català, Registre de la Propietat, recursos governatius, normes interpretatives del testament, parella estable, divisió de la cosa comuna, conveni regulador, transacció judicial, repudiació de l'herència, autorització alternativa, menors d'edat.

Keywords: *Catalan private law, Land Registry, Land Registry complaints, provisions on the interpretation of wills, cohabitants, partition of property, court settlement, breakdown, disclaimer of inheritance, conflict of interests, minors.*

-

2.2023

Miriam Anderson
Universitat de Barcelona

-

Índex

-

1. Resolució JUS/3256/2022, de 19 d'octubre de 2022 (DOGC núm. 8782, de 28.10.2022). L'abast de les normes interpretatives del testament: la crida genèrica o nominativa als fills a l'art. 114 CDCC

- 1.1. Introducció
- 1.2. L'abast de la institució a favor dels fills
- 1.3. L'abast de les normes interpretatives de la voluntat del testador

2. Resolució JUS/432/2023, de 7 de febrer de 2023 (DOGC núm. 8860, de 22.2.2023). Divisió de la cosa comuna en conveni regulador de ruptura de parella estable homologat judicialment

- 2.1. Introducció
- 2.2. La competència substantiva de la DGDEJM i les desviacions del procediment registral
- 2.3. L'equiparació dels continguts dels convenis reguladors de ruptura matrimonial i de parelles estables

3. Resolució JUS/592/2023, de 20 de febrer de 2023 (DOGC núm. 8866, de 2.3.2023). Repudiació d'herència per persones menors d'edat: autorització alternativa a la judicial i conflicte d'interessos

- 3.1. Introducció
- 3.2. La qüestió lingüística
- 3.3. L'autorització alternativa a la judicial en cas de conflicte d'interessos amb un dels parents propers

4. Resolució JUS/593/2023, de 20 de febrer de 2023 (DOGC núm. 8866, de 2.3.2023). Divisió de la cosa comuna en transacció homologada judicialment entre convivents en parella estable

- 4.1. Introducció
- 4.2. La competència substantiva de la DGDEJM per a la interpretació del dret civil català
- 4.3. La convivència en parella estable
- 4.4. La divisió de béns comuns en cas de ruptura d'una parella estable

5. Bibliografia citada

1. Resolució JUS/3256/2022, de 19 d'octubre de 2022 (DOGC núm. 8782, de 28.10.2022). L'abast de les normes interpretatives del testament: la crida genèrica o nominativa als fills a l'art. 114 CDCC*

1.1. Introducció

La causant havia instituït hereu el seu marit, amb substitució a favor dels cinc fills del seu matrimoni, a qui designava nominativament. El marit va premorir, com també una de les seves filles, deixant al seu torn vuit fills, nets de la causant. El testament es va atorgar l'any 1989 i la causant va morir l'any 2021.

Presentada l'escriptura d'acceptació d'herència i adjudicació de béns per part dels quatre fills que van sobreviure la causant, el registrador va qualificar negativament, pel fet d'haver-se prescindit dels nets de la causant, fills de la filla que va premorir, «si fossin els seus successors». La qualificació es basava en el que preveia l'art. 114 CDCC, que recollia el criteri que després va passar a l'art. 144 CS i que coincidia amb el que establí l'art. 176 CDCC per als fideïcomisos. En ser cridats els fills com a substituïts, el registrador va considerar que la delació es va rebre al mateix temps que el substituït i que, per tant, transmet el seu dret als seus successors. Segons es desprèn del resum del seu informe, la qüestió que ara aclareix l'art. 425-4 CCC és la rellevant per a decidir el problema plantejat, i no ja si els fills eren designats de manera nominativa o no.

En el seu recurs, el notari va considerar aplicable l'art. 114 CDCC, en la redacció que li va donar el Decret legislatiu 1/1984, de 19 de juliol, segons el qual només si els fills no eren designats de manera nominativa es produïa també la crida a favor dels descendents ulteriors. A parer del recurrent, no és fins l'art. 144 CS que s'introdueix el criteri segons el qual la crida nominativa, però per parts iguals, s'interpreta que inclou també els descendents del fill premort. Cita resolucions de la DGDEJ relatives a la interpretació del testament¹ i així com les sentències del TSJC 5/2001, de 25 de gener², i 23/2007, de 26 de juliol³.

Per tal de resoldre, la DGDEJM s'ocupa, d'una banda, de l'abast de la institució a favor dels fills, i de l'altra, de l'abast de les normes interpretatives de la voluntat del testador. Abans, però, determina que, d'acord amb les disposicions transitòries 1a i 4a de la Llei 10/2008, de 10 de juliol, la successió de la causant es regia per la CDCC de 1984, i el mateix text resultava d'aplicació pel que fa a les normes interpretatives de la voluntat del testador (FD 1).

1.2. L'abast de la institució a favor dels fills

En el segon fonament de dret, la DGDEJM recorda, com ho feia també el notari en el recurs, l'historial de reformes que van conduir a l'actual art. 423-8 CCC, començant pel text de la CDCC, adaptat als principis constitucionals l'any 1984, i havent-se afegit a l'art. 144 CS la precisió que si tots els fills són designats nominativament, però per parts iguals, s'entenen cridats els descendents del premort. El text actualment vigent precisa que cal que la designació nominativa sigui a favor de tots els fills per tal que s'interpreti d'aquesta manera la voluntat del causant.

* Email: miriam.anderson@ub.edu Aquests comentaris formen part de les activitats del «Grup de Dret civil català UB», 2021 SGR 00347.

¹ Una d'elles, la Resolució JUS/3443/2009, de 21 d'octubre [DOGC núm. 5523; comentada per MARSAL GUILLAMET a *InDret*, 1, 2010] feia referència a l'aplicació de l'art. 144 CS i, en la resolució ara comentada, la DGDEJM s'hi remet quant al criteri emprat per a decidir.

² ECLI:ES:TSJCAT:2007:15316.

³ ECLI:ES:TSJCAT:2007:15316.

Es dona el cas que a la nota, el registrador havia obviat, en transcriure l'art. 114 CDCC, la proposició «sense designació de noms», que en tot cas no considerava rellevant, perquè el que era determinant, a parer seu, era el moment de la delació a favor del substitut vulgar. Afegia, a més, que no hi ha cap raó per fer de pitjor condició els fills dels substituïts designats nominativament que els dels designats genèricament. Feia esment també a què la interpretació del testament ha de conduir a concloure que la causant tenia la voluntat inequívoca i expressa d'establir una substitució vulgar.

Per a la DGDEJM, en canvi, segons l'art. 114 CDCC, la designació dels fills pels seus noms comportava que la institució es limités només a aquests, sense que una interpretació àmplia de l'expressió «fills» pogués conduir a incloure els nets i altres descendents del testador. Considera que la diferència de tracte es justifica perquè en el cas de la designació genèrica, es posa de manifest la voluntat del testador de tractar igual tots els seus fills, cosa que no succeeix quan se'ls designa nominativament. No es considera rellevant per a decidir el recurs el que estableix l'actual art. 425-4 CCC, que, a més, no és aplicable a la successió de què es tracta (FD 2.4).

En el fonament de dret tercer, tot i portar per títol «l'abast de les normes interpretatives de la voluntat del causat», en realitat es continua interpretant el referit article de la Compilació. Precisa la DGDEJM que el contrari de la institució genèrica d'hereus a favor dels «fills» no és la institució nominativa a favor de tots per parts iguals, sinó la institució nominativa a favors només d'alguns o a favor de tots però per parts desiguals. Així, «una institució nominativa d'hereus a favor de tots els fills del testador per parts iguals és una institució genèrica d'hereus a favor dels fills del testador i, per tant, s'ha de regir per les mateixes normes», aplicant-hi la regla de l'art. 114 de la CDCC. Ho rebla afirmant que els art. 144.2 CS i 423-8.2 CCC «no estableixen cap nova regla interpretativa, sinó que, acollint la regla tradicional ja recollida a l'article 114 de la CDCC, posen de manifest el que ja hi havia implícit» (FD 3.2).

Aquest raonament sembla una reinterpretació de la norma interpretativa, diferent a la proporcionada al segon fonament de dret de la resolució i que s'aparta també del que havia entès el TSJC amb anterioritat, tant en les sentències de 2001 i de 2007 abans citades, com en la Interlocutòria del President del Tribunal de 21 de juliol de 2000, a la qual al·ludia el TSJC. Així:

«Aquesta novetat és destacada per la interlocutòria del president del TSJC de 21-7-2000, la qual estableix que, si bé en el paràgraf primer l'article 144 actualitza l'antic article 114 de la Compilació, el segon paràgraf, segons l'exposició de motius, suposa una novetat en aquests capítols ja que introdueix el dret de representació en la successió testada en el supòsit d'institució genèrica de fills o de la institució nominada i sense parts de tots els fills. En conseqüència -diu la interlocutòria presidencial- es tracta d'una regla interpretativa no recolzada en la tradició jurídica catalana que el legislador adopta segurament perquè entén que es conforme amb la voluntat probable del testador.» (STSJC 23/2007, FD 5).

El raonament de la DGDEJM és, però, diferent. Continua interpretant l'art. 114 CDCC en els següents termes:

«[C]onvé subratllar algunes qüestions que permeten modalitzar la literalitat de l'article 114 de la CDCC. La primera, que en el text de 1960 la norma, més que voler garantir que els descendents dels fills premorts serien cridats com a substituïts vulgars, pretenia a) excloure de la crida els fills no matrimonials, cosa que la Llei de 1984 va derogar, i b) excloure la crida simultània de fills i nets quan els fills eren vius en el moment de la defunció del testador. Així doncs, la crida als descendents dels fills premorts s'estenia a tots. La segona, que el CS va establir un paràgraf segon a l'article 144, aclarint que si la crida als fills era nominativa i per parts iguals, també s'aplicava la crida als descendents dels fills premorts. Seria bo de recordar que la disposició final primera de la Llei 40/1991, que aprovà el CS, no va derogar la CDCC, sinó que va emprar l'expressió 'Resten

substituïts els articles 63 a 276 de la CDCC' amb una voluntat de donar continuïtat a la llei antiga en tot allò que no fos modificat de manera clara. Afegir un paràgraf a la norma de 1984 com va fer la Llei de 1991 no és pròpiament derogar, sinó més aviat modular o interpretar. Així doncs, no forcem en absolut la norma de l'article 114 de la CDCC, en especial en el text de 1984, si afirmem que la designació nominativa dels fills, essent la institució per parts iguals, té un efecte equivalent a la denominació genèrica de 'fills', cosa que no succeiria si la designació hagués estat per parts desiguals. Hem d'entendre, doncs, que la substitució vulgar a favor dels fills feta en el testament que regeix la successió que ens ocupa en la present resolució inclou la crida a favor dels fills de la filla premorta.» (FD 3.3).

Tal i com ha afirmat la doctrina, resulta poc oportú que les normes interpretatives generin dubtes d'interpretació⁴. El precepte actualment vigent, per fortuna, representa una millora en comparació tant amb la CDCC com amb el CS.

1.3.L'abast de les normes interpretatives de la voluntat del testador

En tot cas, la DGDEJM entén que la norma interpretativa establerta a l'art. 114 CDCC opera llevat que sigui una altra la voluntat del testador. Aquesta voluntat diversa a la que preveu el precepte de referència pot consistir en la limitació de la crida genèrica com a hereus exclusivament als seus fills (sense que operi a favor dels descendents ulteriors, per tant, cap substitució vulgar tàcita o legal, o dret de representació), o bé en exterioritzar «la crida genèrica com a hereus als seus fills de manera diferent a la descrita a l'art. 114 CDCC, designant-los pels seus noms i instituint-los tots per parts iguals» (FD 3.2). I acaba conclouent que: «res en el testament que regeix la successió que motiva la resolució present pot induir de manera raonable a concloure que la voluntat de la testadora era excloure els nets en cas de defunció d'algun dels fills, per la qual cosa hem d'aplicar sense dubte la norma legal d'interpretació de la voluntat en els termes que ho fem en aquest fonament de dret. No hi ha, per exemple, una institució 'amb dret d'acréixer' entre els fills designats nominativament ni una institució a favor dels fills 'que em sobrevisquin', expressions que exclourien la substitució vulgar» (FD 3.3).

Les normes interpretatives, tinguin el sentit que tinguin, topen amb la veritable voluntat del causant, però la DGDEJM considera necessari donar un significat determinat, i diferent del que havia mantingut l'autoritat judicial amb anterioritat, per tal de poder després determinar quina era la veritable intenció de la testadora.

Finalment, s'assenyala, amb tot l'encert, que tant el registrador com el notari s'havien referit als «successors» de la filla premorta, quan en realitat, qui succeirà en el seu lloc, seran els seus descendents, atès que no es tracta d'un dret de transmissió, sinó d'una substitució vulgar o d'un dret de representació en la successió testada (segons quina de les diverses tesis existents, que la resolució no analitza, s'adopti).

Per tant, es confirma la qualificació negativa per la necessària intervenció dels descendents de la filla premorta, però amb una argumentació diferent a la que havia emprat el registrador a la nota.

⁴ LLÀCER MATAÇAS, en EGEA I FERNÁNDEZ / FERRER I RIBA (Dir.), *Comentaris al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, vol. I, 2009, pp. 339-343, p. 343.

2. Resolució JUS/432/2023, de 7 de febrer de 2023 (DOGC núm. 8860, de 22.2.2023). Divisió de la cosa comuna en conveni regulador de ruptura de parella estable homologat judicialment

2.1. Introducció

Es presenta per a la seva inscripció sentència recaiguda en un plet relatiu a la ruptura d'una parella estable, juntament amb la diligència que n'acredita la fermesa. El procediment va ser consensual i la jutgessa va aprovar íntegrament el conveni regulador presentat per les parts, en què s'hi contenien previsions relatives a les filles menors d'edat, al domicili i a l'aixovar, als aliments i a la prestació compensatòria, així com la liquidació dels béns i càrregues comunes. En aquest context, s'atribuïa a una de les parts l'ús i gaudi del que fou l'habitatge familiar i també la meitat indivisa del mateix, de manera que n'esdevenia propietària plena, a canvi d'abonar una quantitat a l'altra part. El mateix succeeix quant a una plaça d'aparcament.

El registrador de la propietat va suspendre la inscripció, per inadequació de la documentació presentada, en no constar la divisió en escriptura pública. Va considerar que el plet versava sobre la guarda, custòdia o aliments dels fills, i que no s'havia exercitat una acció de divisió de la cosa comuna. Entenia que l'homologació judicial del conveni no li resta la naturalesa de document privat, respecte als pactes sobre qüestions alienes al del plet. La nota partia de què no és possible equiparar les unions de fet a les relacions matrimonials i es basava en els art. 234-5, 234-6 i 551-1 CCC, així com en els art. 3 LH i 100 RH, i en doctrina de la Direcció General del Ministeri de Justícia.

L'interessat va recórrer, manifestant la seva disconformitat amb la nota i amb el que considerava una decisió discriminatòria i lesiva per als seus interessos. Es basava en els art. 231-1, 234-6 a 234-8 i 233-3 CCC, i argüïa que el conveni havia estat sotmès a control i aprovació judicial i era d'obligat compliment. A més, tampoc acceptava que s'hagués d'exercitar de forma acumulada l'acció de divisió de la cosa comuna, perquè es tractava d'un procediment de mutu acord, la qual cosa vindria avalada per la disposició addicional 5a de la Llei 25/2010, de 29 de juliol, referida a procediments contenciosos, així com per la Resolució de la DGDEJ de 26 de novembre de 2015⁵, i el tractament fiscal equiparat als casos de ruptura matrimonial. La jutgessa que havia dictat la sentència també va formular al·legacions en sentit similar.

El registrador va mantenir en el seu informe la qualificació, insistint en què les parelles estables no s'equiparen a les matrimonials i en què únicament es podria pactar l'extinció del condomini en un conveni regulador de ruptura de parella si la seva finalitat fos cobrir les necessitats de la persona menor o de la més necessitada de protecció, o si el valor de les quotes influís en el càlcul de les prestacions alimentàries a favor d'aquelles, cosa que no succeïa, a parer seu, en el cas discutit. A més, tot i elevar el recurs a la DGDEJM, va posar el seu informe en coneixement de la DGSJFP, per si es considerava competent, atès que, segons el registrador, el recurrent pretenia equiparar l'estatut de la parella estable al matrimoni i, d'altra banda, les qüestions documentals i processals són competència estatal. Fins el moment de tancar aquest comentari, no es té notícia que la DGSJFP s'hagi pronunciat per mitjà de resolució, la qual cosa és lògica si es té en compte que no se li va elevar el recurs governatiu.

⁵ JUS/2941/2015 (DOGC núm. 7026, de 28.12.2015). Comentada a *InDret*, núm. 2, 2016. Cal tenir en compte que, en aquell cas, es tractava de determinar si era inscriptible una escriptura en què es procedia a la liquidació de béns de la parella, cosa que la DGDEJ va negar, atesa la necessitat d'aprovació judicial de l'acord en haver-hi fills menors d'edat.

2.2. La competència substantiva de la DGDEJM i les desviacions del procediment registral

De tota manera, atès que en l'informe el registrador manifestava que podria ser competent per a resoldre la DGSJFP, la DGDEJM es pronuncia al respecte, entenent que la fonamentació jurídica de la qualificació i també la del recurs se centren en l'aplicació d'articles del CCC que regulen l'extinció de les relacions de parella estable. Recorda la redacció de l'art. 147 de l'Estatut i de l'art. 1 de la Llei 5/2009, de 28 d'abril, així com el fet que la regulació dels efectes de les crisis matrimonials i de parella és competència exclusiva de la Generalitat de Catalunya. Conclou, per tant, que li correspon resoldre i que la competència per a fer-ho és «substantiva per raó de la matèria» (FD 1.2).

A més, retreu al registrador el fet d'haver enviat una còpia del recurs a la DGSJFP, la qual cosa considera irregular. Esmenta també el fet que si l'interessat adreça el recurs a la DGDEJM, el registrador no en pot qüestionar la competència, atès que correspon fer-ho d'ofici a la DG catalana, tal i com estableix la Llei 5/2009, de 28 d'abril (art. 3.7). Ni aquesta ni els principis generals del dret administratiu permeten desviar la trajectòria vers una entitat diferent d'aquella davant la qual s'ha presentat el recurs (FD 1.3).

L'art. 3.3 de la Llei 5/2009, de 28 d'abril, estableix, en canvi, que el registrador ha d'elevat l'expedient a la DGDEJM si la considera convenient, encara que el recurrent l'hagués interposat davant la DGSJFP, sens perjudici que la primera ho comuniqui a la segona.

2.3. L'equiparació dels continguts dels convenis reguladors de ruptura matrimonial i de parelles estables

La DGDEJM no comparteix l'opinió del registrador conforme a la qual, malgrat l'aprovació judicial del conveni, en tractar-se d'una ruptura de parella estable i no haver-se exercitat acció de divisió de la cosa comuna, el pacte en aquest sentit té naturalesa de document privat, per tractar-se d'una matèria aliena al conveni. Nega que la Resolució de 26 de novembre de 2015 es pugui interpretar en aquest sentit (FD 2.1).

A la Resolució de 2015 citada, la DGDEJ havia equiparat el contingut possible dels convenis reguladors de ruptura matrimonial i de parella, però en el cas el conveni com a tal no s'havia aprovat judicialment i la DGDEJ va considerar que no regia l'art. 233-5 CCC, perquè, havent-hi menors, era necessària l'homologació judicial. En el seu moment, es va considerar que es tractava d'una interpretació restrictiva de la remissió que fa l'art. 234-6.3 CCC⁶.

En la mateixa línia, la DGDEJM considera que, en virtut del principi de no discriminació (art. 231-1 CCC) i perquè cap norma estableix una restricció d'aquest estil, no es pot mantenir que el

⁶ En el comentari a aquesta Resolució a *InDret*, 2, 2016, es deia que: «L'apartat 3 de l'art. 233-5 CCCat estableix la ineficàcia dels pactes en matèria de guarda i de relacions personals amb els fills menors, i també els d'aliments a favors dels fills menors, si no són conformes a l'interès superior del menor en el moment en què se'n pretengui el compliment. La DGDEJ dedueix d'aquesta previsió que, quan hi ha fills menors, el pacte s'ha de sotmetre a l'autoritat judicial per a la seva aprovació com a conveni regulador. Des d'aquesta perspectiva, que no es comparteix, qualsevol acord entre cònjuges o membres d'una parella estable en crisi, si hi ha fills menors, s'ha de portar a judici per tal que sigui eficaç. Res més lluny, al meu parer, del que pretén la norma, que únicament permet que els cònjuges o integrants d'una parella en crisi es considerin desvinculats dels acords que directament afectin els fills (guarda, relacions personals i aliments, però només d'aquests) quan en el moment en què s'han de complir no siguin idonis per a la millor satisfacció de l'interès dels menors. Això no suposa que perdin la seva força vinculant els restants pactes (així, l'eventual prestació compensatòria o alimentària, els acords sobre compensació econòmica per raó de treball o, amb més motiu, els pactes de dissolució del condomini; en canvi, l'atribució de l'ús de l'habitatge podria veure's afectada per una alteració de les circumstàncies relatives als menors, com ho demostraria també la previsió de l'art. 233-21.3 CCCat).»

conveni s'hagi de restringir a les relacions parentals i als efectes entre els convivents (FD 2.2). A més, entén que «el conveni de ruptura de parella no regula una extinció de condomini aïllada, sinó la liquidació de les relacions patrimonials i personals derivada de la ruptura de parella estable» i que tant el pacte entre les parts com l'autorització judicial demostrin que s'han tingut en compte tots els interessos en joc, inclosos els de les filles menors, a l'hora de procedir a la divisió, sense que al marc de la qualificació registral es pugui «entrar a ponderar si el valor de les participacions adjudicades a un dels cotitulars ha influït en l'absència de pensió d'aliments entre cònjuges o de pensió compensatòria, i no cal tampoc expressar en el conveni el motiu de les adjudicacions (FD 2.3).

Finalment, tot i que no caldria per a estimar el recurs, la DGDEJM no considera que calgués l'exercici de l'acció de divisió de la cosa comuna, novament arran de l'equiparació del contingut possible del conveni de ruptura de parella i el de ruptura matrimonial. Recollint un dels motius del recurs, així com una de les al·legacions de la jutgessa, s'estima que si la disposició addicional 5a de la Llei 25/2010, de 29 de juliol, permet l'exercici de l'acció de divisió quan la ruptura es canalitza per mitjà d'un procediment contenciós, no hi ha cap obstacle per a incloure la divisió pactada en el conveni, que precisament pot evitar o posar fi a eventuais controvèrsies (FD 2.4).

Conclou la resolució en el sentit d'entendre que l'art. 234-6 CCC «equipara els acords assolits després del cessament de la convivència i aprovats per l'autoritat judicial» amb els acords a què es refereix l'art. 233-3 CCC. No s'altera, per tant, la doctrina registral catalana pel que fa als convenis que no hagin estat homologats judicialment.

3. Resolució JUS/592/2023, de 20 de febrer de 2023 (DOGC núm. 8866, de 2.3.2023). Repudiació d'herència per persones menors d'edat: autorització alternativa a la judicial i conflicte d'interessos

3.1. Introducció

El causant va morir intestat l'any 2021. No va deixar ni descendents ni ascendents, però sí una persona amb qui vivia en parella estable, una germana i els seus dos fills menors, i una tia. Aquesta darrera és qui l'acaba heretant, atès que tant la persona convivent com la germana i els nebots van repudiar l'herència. La repudiació de l'herència per part dels menors la van realitzar els seus progenitors, amb l'assentiment dels dos parents més propers de cada línia, que eren l'avi patern i la seva bestia materna, que era tia del causant i, finalment, la seva hereva abintestat. Es dona el cas que la renúncia per part de la germana i dels menors, amb els referits assentiments, es va produir amb vuit setmanes d'antelació a la renúncia per part de la persona que vivia amb el causant en parella estable.

Presentada per part de l'hereva instància privada, amb signatura legitimada, juntament amb les actes de declaració d'hereus i les dues escriptures de renúncia, el registrador en va suspendre la inscripció, per considerar que hi va haver conflicte d'interessos degut a què una de les persones que van assentir a la repudiació per part dels menors va ser qui se'n va beneficiar (la bestia dels menors). Fonamentava la nota en els art. 236-27.e i 236-30.b CCC.

El recurs per part de l'hereva es va basar en què els preceptes esmentats pel registrador no tenen res a veure amb el motiu pel qual es denega la inscripció i en què cap precepte prohibeix que els parents que assenteixen a una repudiació puguin ser declarats hereus i que, en tot cas, no són aquests parents els qui renuncien, sinó els progenitors que representen els menors. Les normes del CCC relatives al conflicte d'interessos se centren en la relació entre representants i

els representats. També esmenta que de la documentació presentada se'n desprèn que no hi havia altres parents que poguessin suplir l'autorització judicial.

En el seu informe, el registrador va confirmar la qualificació negativa, distingint el cas del que va decidir la Resolució de 9 d'octubre de 2014⁷, i afirmant que hi ha perill real que l'actuació de l'hereva estigués condicionada pels seus propis interessos. En seu de tutela i de potestat parental es preveu que, si només hi ha conflicte d'interessos respecte a una de les persones que han de prestar el consentiment, el pot prestar l'altra (art. 222-29 i 236-20 CCC), però constata que no hi ha una norma similar quan es tracta de l'autorització alternativa per part dels parents.

3.2. La qüestió lingüística

Al final de la resolució (FD 3), la DGDEJM crida l'atenció sobre la necessitat que en els registres es doni un compliment més acurat de la legislació lingüística catalana, per tal de garantir el dret d'opció lingüística de la ciutadania. Tot i que la documentació presentada estava redactada íntegrament en català, la nota de qualificació es va emetre en castellà (no així ja l'informe del registrador). Com ha fet en altres ocasions⁸, la DGDEJM entén que una aplicació coherent de la Llei 1/1998, de 7 de gener (en concret, dels seus art. 14 i 17), mena a concloure que, si l'interessat presenta documentació en català, la nota de qualificació també ha de constar en aquest idioma, encara que cap precepte contempli específicament aquesta concreta circumstància.

3.3. L'autorització alternativa a la judicial en cas de conflicte d'interessos amb un dels parents propers

Centrada la qüestió controvertida (FD 1.1) i havent recordat que l'autorització alternativa forma part d'un procés de desjudicialització del dret característic de l'ordenament civil de Catalunya, que deriva del principi de llibertat civil (art. 111-6 CCC) (FD 1.3), la DGDEJM distingeix nítidament entre el consentiment que presten els progenitors i l'assentiment que atorguen els parents que autoritzen l'acte, de la qual cosa en deriva una distinció també quant al conflicte d'interessos, que pot ser directe o de primer grau (en el cas dels representants legals) i indirecte o de segon grau (em el cas de qui presta l'autorització alternativa) (FD 1.4). La Resolució retorna en diversos moments a aquesta classificació, tot i que de vegades amb un sentit diferent. Així, es considera que en el cas discutit hi ha contraposició d'interessos directa, perquè qui assenteix és qui es beneficia directament de la repudiació (FD 2.3 final i FD 2.4).

En tot cas, la Resolució que ara es comenta representa un canvi de criteri respecte al mantingut a la Resolució de 30 de març de 2011⁹, dictada en un cas en què era aplicable el Codi de Família, i en la qual es va sostenir que l'autorització alternativa és excepcional i que, si no hi pot concórrer un parent de cada branca, el mecanisme alternatiu esdevé inviable i cal, per tant, acudir a l'autoritat judicial. Aquesta interpretació va ser corregida arran de la impugnació judicial de la resolució. Tant la SAP de Barcelona (secció 14a) 359/2013, de 21 de juny¹⁰, com la

⁷ JUS/2425/2014 (DOGC núm. 6743, de 5.11.2014). Comentada a *InDret*, 2, 2015.

⁸ En sentit similar, vegeu la Resolució de 18 d'abril de 2006 [JUS/1920/2006, de 18.5.2006; DOGC núm. 4655, de 15.6.2006; comentada per MARSAL GUILLAMET a *InDret*, 3, 2007] i les Resolucions JUS/2464/2017 (DOGC núm. 7482, de 26.10.2017), JUS/2477/2017 (DOGC núm. 7484, de 30.10.2017), JUS/2652/2017, JUS/2655/2017, JUS/2657/2017 (DOGC núm. 7500, de 21.11.2017) i JUS/2685/2017, de 13 d'octubre (DOGC núm. 7501, de 22.11.2017), comentades a *InDret*, 1, 2018.

⁹ JUS/908/2011 (DOGC núm. 5861, de 18.4.2011). Comentada per MARSAL GUILLAMET a *InDret*, 4, 2011.

¹⁰ ECLI:ES:APB:2013:6835.

STSJC 45/2014, de 7 de juliol¹¹, van considerar que el legislador no havia contemplat el cas de menors amb una sola línia de filiació determinada, però que ho havia fet de manera involuntària, i que procedia l'aplicació analògica del criteri que es desprèn de l'art. 236-20 CCC: la finalitat de la norma és desplaçar el control judicial pel familiar, sempre en interès del menor, i existeix la mateixa raó per a aplicar la norma en supòsits diferents als que literalment recull. Acollint aquesta interpretació, la DGDEJM considera ara que no es pot «qualificar com a excepcional l'autorització familiar alternativa, el recurs a la qual cal facilitar sense reserves» (FD 2.1). Per això avança ja d'entrada que: «no és sostenible que la solució hagi de ser diferent si l'afavorida és una de les persones que han de prestar el consentiment –que, com dèiem abans, és un assentiment; en aquest cas és suficient el consentiment de l'altra. Dit d'una altra manera, no és sostenible que, si el conflicte fos amb la mare, fos suficient l'actuació del pare i el consentiment dels dos parents (tres declaracions de voluntat) mentre que, si el conflicte és amb un dels parents, no sigui suficient l'actuació dels dos progenitors i el consentiment del parent amb el qual no hi ha conflicte (igualment, tres declaracions de voluntat)» (FD 2.1).

La Resolució proporciona una relació de normes civils relatives al conflicte d'interessos, que s'hauria de completar amb les pròpies del dret públic, atès que es tracta d'una categoria no definida legalment, i també ofereix un concepte (FD 2.2), així com un recordatori de les resolucions anteriors que han tractat la qüestió¹². A l'empara del que es va afirmar, en particular, a la Resolució de 9 d'octubre de 2014¹³, s'estima que la contradicció d'interessos s'ha de produir entre les persones que intervenen en l'acte controvertit com a representant i representat, però no quant a les persones que emeten una declaració de voluntat complementària o accessòria (FD 2.3).

Tot i això, explica que a la pràctica notarial, quan es produeix aquest tipus de conflicte, és freqüent excloure el parent amb qui es produeix la contraposició «directa» i cridar el parent més proper immediat. Justament per raó del propi parentiu, considera la DGDEJM que amb aquest darrer segurament també hi haurà una contraposició d'interessos indirecta. Per a l'òrgan resolutori català, però, la solució preferible és que el parent amb qui es produeix el conflicte s'abstingui i que, si no ho fa, el seu consentiment no compti, atès que n'hi ha prou amb el prestat pel parent de l'altra línia. Accepta, això no obstant, la pràctica que s'ha anat consolidant durant un quart de segle, reconeixent a més que proporciona l'única solució possible quan únicament hi ha parents d'una branca, perquè altrament només consentirien l'acte el parent que representa i el que assenteix, de la mateixa branca (FD 2.4). Sembla deduir-se d'això darrer que el que no acceptaria la DGDEJM és que hi haguessin únicament dues declaracions de voluntat: la del progenitor i la d'un sol parent de la seva mateixa branca. Mancarà veure quina és la postura dels tribunals en aquest punt, si és que el criteri de la DGDEJM es tradueix en una aplicació pràctica. No sembla massa justificable que si hi ha dues línies parentals determinades, sigui suficient el consentiment d'un dels parents propers, mentre que si n'hi ha només una, calgui el de dos parents propers, per tal que entre tots els intervinents sumin tres declaracions de voluntat.

Finalment, en el cas concret quan la bestia va assentir a la repudiació per part dels nebots del causant menors d'edat, la persona cridada en primer lloc a acceptar l'herència no era ella, sinó la que convivía amb el causant, de manera que es considera que el conflicte era només potencial i depenent d'un fet aleatori (la repudiació de la parella del causant, que es va produir

¹¹ ECLI:ES:TSJCAT:2014:7770

¹² Resolucions de 8 de febrer de 2012 (JUS/628/2012; DOGC núm. 6105, d'11.4.2012), de 9 d'octubre de 2014 (JUS/2425/2014; DOGC núm. 6743, de 5.11.2014) i d'1 de març de 2018 (JUS/389/2018; DOGC núm. 7576, de 12.3.2018), comentades, respectivament, a *InDret*, 4, 2012, *InDret*, 2, 2015 i *InDret*, 3, 2018.

¹³ *Supra* núm. 12.

amb posterioritat). Considera la DGDEJM que la valoració de la concurrència o no de conflicte d'interessos s'ha de realitzar en contemplació de l'acte en concret que s'autoritza, sense que la retroacció dels efectes de la declaració d'hereus al moment de la defunció del causant alteri aquesta conclusió (FD 2.5).

4. Resolució JUS/593/2023, de 20 de febrer de 2023 (DOGC núm. 8866, de 2.3.2023). Divisió de la cosa comuna en transacció homologada judicialment entre convivents en parella estable

4.1. Introducció

Es presenta per a la seva inscripció testimoni d'interlocutòria en què s'homologa la transacció judicial per la qual s'adjudica la finca rústica en qüestió a un dels seus titulars i s'acorden determinades obligacions accessòries a la divisió de la cosa comuna. Es dona la circumstància que els titulars de la finca, segons es desprèn de diversa documentació presentada juntament amb la sol·licitud d'inscripció (incloent la derivada d'actuacions policials i d'actuacions judicials penals), havien conviscut en parella estable.

La registradora suspèn la inscripció, per manca de liquidació tributària, i també perquè considera que per a dur-la a terme és necessari que les parts atorguin escriptura pública, atès que el document presentat és una interlocutòria, que no conté cap pronunciament judicial sobre el fons de l'assumpte. Cita a favor d'aquesta postura l'art. 787.2 de la Llei d'enjudiciament civil. D'altra banda, entén que no s'està davant del supòsit d'homologació judicial d'un conveni regulador amb el contingut que li és propi, atès que no s'ha acreditat que els titulars fossin parella estable.

El recurs es basà fonamentalment en el fet que havia quedat acreditada la condició de parella estable, per haver-se complert els requisits marcats a l'art. 234-1 CCC.

En el seu informe, la registradora confirma la nota quant als dos defectes que identificava: la manca de pagament de l'impost i el fet que, segons reiterada doctrina registral del Ministeri de Justícia, l'homologació judicial d'un acord transaccional no n'altera la naturalesa de document privat, ni el fa inscriptible, sinó que cal una escriptura notarial¹⁴. Sembla que obvia la qüestió de si els titulars convivia en parella de fet, per considerar que no va ser objecte de qualificació, i que no es va donar trasllat del recurs a la jutgessa que va dictar la interlocutòria objecte de qualificació negativa.

4.2. La competència substantiva de la DGDEJM per a la interpretació del dret civil català

Tot i no haver-se qüestionat la competència per a resoldre, la DGDEJM dedica el primer fonament de dret de la resolució a confirmar-la, a partir del que estableixen els art. 147 de l'Estatut i 1 de la Llei 5/2009, de 28 d'abril. Tot i que la qualificació no es fonamenta en normes catalanes, sí que s'hi refereix el recurs, de la qual cosa la DGDEJM en dedueix clarament la competència substantiva per a resoldre per raó de la matèria, sense que el fet d'al·legar normes de caràcter instrumental relatives a la inscripció alteri el fet que es tracta d'un acte regulat pel dret català.

¹⁴ RDGRN de 5 d'abril de 2017 (BOE núm. 93, de 19.4.2017).

4.3. La convivència en parella estable

El fonament de dret segon es dedica íntegrament a analitzar els documents presentats al Registre, dels quals se'n pot deduir que els titulars de la finca conviuen en parella estable. Es tractava d'informacions extretes d'un plet penal en què eren part els titulars. La DGDEJM considera que no correspon a la registradora la qualificació jurídica de parella de fet, però en la resolució mateixa s'acaba conclouent que resulta acreditada la situació de parella estable. Val a dir que si aquesta determinació no correspon en el moment de qualificar, també excedeix dels límits del recurs governatiu. En tot cas, és partint d'aquesta premissa que es resol la qüestió.

4.4. La divisió de béns comuns en cas de ruptura d'una parella estable

Atenent justament al fet que es considera acreditada la situació de parella estable i el cessament de la convivència, la DGDEJM conclou (FD 3) que no és necessari l'atorgament d'escriptura pública un cop els interessats han arribat a un acord homologat judicialment per interlocutòria, perquè regeix el mateix criteri que en els casos de crisi matrimonial, d'acord amb els art. 231-1, 234-6, 233-4, 552-9.e i 552-11.6 CCC i amb la Resolució de 26 de novembre de 2015¹⁵.

Per tant, es dona el mateix valor a una transacció judicial, que té per objecte únicament la divisió de la cosa comuna, que a un conveni regulador. Segurament, si entre les parts no hi havia més qüestions derivades de la ruptura a resoldre, no tindria sentit requerir que s'hagués tractat concretament d'un plet d'aquesta naturalesa, i de l'aprovació judicial d'un conveni regulador d'abast més ampli, per a arribar a aquesta conclusió. Tot i això, potser per aquesta via es generalitza la possibilitat d'inscriure la divisió aprovada judicialment en qualsevol tipus de procediment, si d'aquest o d'altres fets provats se'n desprèn que els titulars integraven una parella estable, la qual cosa pot suposar un tracte de favor en comparació amb els supòsits de ruptura matrimonial¹⁶.

5. Bibliografia citada

ANDERSON, Miriam, «Recursos governatius. Comentaris a les resolucions de la Direcció General de Dret, Entitats Jurídiques (i Mediació)», *InDret*, 4, 2012, disponible a: <http://www.indret.com/pdf/932.cat.pdf.pdf>; *InDret*, 2, 2015, disponible a: http://www.indret.com/pdf/1136_cat.pdf; *InDret* 2, 2016, disponible a: https://indret.com/wp-content/uploads/2018/05/1226_ca.pdf; *InDret*, 1, 2018, disponible a: <https://indret.com/wp-content/uploads/2018/03/1374-1.pdf>; *InDret*, 3, 2018, disponible a: <https://indret.com/wp-content/uploads/2018/07/1397.pdf>

LLÀCER MATAÇAS, Maria Rosa, «Comentari a l'article 423-8», a EGEA I FERNÁNDEZ, Joan / FERRER I RIBA, Josep (Dir.), *Comentaris al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, vol. I, Atelier, Barcelona, 2009, pp. 339-343.

¹⁵ *Supra* núm. 5. La Resolució JUS/593/2023, ara comentada, fa referència a una altra resolució de 18 de gener de 2023, que no s'ha pogut localitzar al DOGC.

¹⁶ I difícilment s'acceptaria el mateix tractament fiscal que si la divisió tingués lloc en un plet de ruptura matrimonial o de parella. La resolució fa esment al fet que en el recurs no es va impugnar el defecte de la nota consistent en la manca de liquidació de l'impost, de manera que la DGDEJM entén que ha estat solucionat (FD 4). En no ser objecte del recurs, segurament no calia ni tan sols referir-s'hi. En tot cas, denota que l'assimilació que realitza la resolució no es considera extensiva a l'àmbit tributari.

MARSAL GUILLAMET, Joan «Recursos governatius. Comentaris a les resolucions de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques», *InDret*, 3, 2017, disponible a: https://indret.com/wp-content/uploads/2007/07/456_cat.pdf; *InDret*, 1, 2010, disponible a: http://www.indret.com/pdf/714_cat.pdf; *InDret*, 4, 2011, disponible a: http://www.indret.com/pdf/856_cat.pdf.